

POMPEI-ENQUÊTE

BEKNOPTE ANALYSE

VOORWOORD

Deze beknopte analyse heeft tot doel een globaal beeld te scheppen van de ervaringen met rampen van de actoren in de culturele sector en hun noden om erop voorbereid te zijn en eraan efficiënt het hoofd te bieden.

Niet alle gegevens van de enquête werden hier geanalyseerd: er werden bijv. nog geen data met betrekking tot de geleden schade opgenomen.

De analyse is uiteraard vatbaar voor nadere verfijning, zoals een verdere opsplitsing volgens de Nederlands- en de Franstalige antwoorden.

Een verdere uitwerking zal in functie van de op te lossen vragen staan.

ANALYSE

RESPONS

Tijdens juni en juli 2006, heeft het Secretariaat van het Blauwe Schild 3.016 enquêtes verstuurd, waarvan 32% naar archieven, bibliotheken en musea, m.a.w. naar beheerders van roerend erfgoed, en 68% naar eigenaars van geklasseerde monumenten, dus van onroerend erfgoed. De enquête werd midden september 2006 afgesloten.

Er kwamen 301 antwoorden en 182 omslagen keerden onbesteld terug (8 van roerend en 174 van onroerend erfgoed), zodat men kan stellen dat de enquête **301 antwoorden op 2.834 of 10,6%** leverde.

Van die 301 antwoorden betroffen 198 of 65,8% het roerend en 103 of 34,2% het onroerend erfgoed. Van 978 aangeschreven roerende instellingen kregen wij 198 antwoorden of 20,25% en kwamen er 8 onbesteld terug; van de 2.038 eigenaars van onroerende goederen vulden 103 of 5% de enquête in en bezorgde de Post ons 174 omslagen terug wegens foutief adres.

Opgesplitst per taal, gaat het om 177 Franstalige antwoorden (FR) of 59% en 124 Nederlandstalige (NL) of 41%, waarbij echter dient opgemerkt dat wij enkel van het Waalse Gewest een adressenlijst van eigenaars van geklasseerde monumenten ontvingen en er dus omzeggens geen gegevens voor het onroerend goed in de overige gewesten voorkomen.

IDENTIFICATIE

1. IDENTIFICATIE

1.1 De musea leveren 51,2% van de antwoorden, gelijk verdeeld over de twee gemeenschappen, gevolgd door eigenaars van geklasseerde monumenten met 34,2% (90% FR en 10% NL, zie hierboven). Archieven vertegenwoordigen 10,3%, gevolgd door de bewaarbibliotheken 4%, telkens verdeeld over 90% NL en 10% FR, terwijl de

wetenschappelijke instellingen amper 0,3% vertegenwoordigen (FR).

1.2 Bij de verdeling volgens eigenaar valt op dat een groot deel van het erfgoed in privé handen is, nl 46%. Op de tweede plaats komen steden en gemeenten met 37%, gevolgd door de gemeenschappen en gewesten die samen 6,5% vertegenwoordigen (8,5% FR en 4% NL), de federale overheid is goed voor 6% en de provincies voor 4,5%.

2. BEVEILIGINGSVEREISTEN

2.1 50,3% van de deelnemers beschikken over een ruimte tussen 500 en 5.000 m² (55,4% bij de NL en 46,7% bij de FR), 38,5% beschikken over een ruimte die kleiner is dan 500 m² (43,8% van de FR en 31,1% van de NL antwoorden) en tenslotte zijn er 11,1% met meer dan 5.000 m² oppervlakte of 13,5% der NL en 9,5% der FR.

2.2 Wat de waarde van het erfgoed betreft, beheren 69,2% een erfgoed met een waarde van minder dan 10 miljoen €; 23,4% beheren een patrimonium tussen 10 en 100 miljoen € en 7,4% heeft de hoede over meer dan 100 miljoen €.

2.3 De meeste instellingen nl 58,3% hebben geen wetenschappelijk onderzoeker, 29,7% beschikken over een wetenschappelijk team van minder dan 5 personen en de overige 12% stellen elk meer dan 5 wetenschappers te werk.

2.4 Het overgrote deel van de antwoorden, 65,8%, verklaarde minder dan 10.000 bezoekers per jaar te ontvangen, 28,3% krijgen jaarlijks tussen 10.000 en 100.000 bezoekers over de vloer en de overige 5,9% zijn goed voor een jaarlijks bezoekcijfer van meer dan 100.000 bezoekers.

3. BEVEILIGINGSNIVEAU

3.1 Preventieadviseurs of veiligheidsverantwoordelijken zijn in 55% van de gevallen niet voorhanden. 27% beschikken daarentegen wel degelijk over een preventieadviseur. De overige 18% beschikken of over een voltijdse veiligheidschef (8,3%) of slechts over een deeltijdse veiligheidsverantwoordelijke (9,7%).

3.2 Qua compartimentering beschikt ook hier de grootste groep over de minste bescherming: 34,7% zonder compartimentering; daarentegen beschikken 22,8% over afzonderlijke gebouwen en 22,4% over gecompartmenteerde gebouwen; de overige 20,1% moeten het stellen met een gedeeltelijke compartimentering.

3.3 Ook wat de detectiemiddelen betreft, valt het op dat een vierde of 25,8% over geen detectie beschikt. Een gelijk percentage beschikt over plaatselijke opsporing (26,2%) en over opsporing op afstand (26,2%). De overige 21,8% beschikken over beperkte detectiemiddelen.

3.4 De grootste groep (33,3%) heeft niet-permanente bewaking. 27,9% hebben permanente mensen ter plaatse en 22,8% hebben permanente controle maar niet *in situ*. Er blijft echter een groep van 16% zonder enige bewaking.

3.5 69,1% beschikken niet over een interventieploeg, 18,2% moeten het stellen met een niet-professionele interventieploeg. 8,2% beschikken over een eigen interventieploeg en 4,5% kunnen rekenen op een permanente interne overheidsploeg.

3.6 64,5% hebben geen (20,8%) of hoogst eenvoudig (43,7%) interventiemateriaal ter plekke. 32,8% werken met eerste interventiemateriaal en slechts 2,7% hebben materiaal van een overheidsploeg.

3.7 41% liggen op een afstand tussen 5' en 10' van hulpdiensten; 27,3% zijn bereikbaar binnen de 5'; 25,3% moeten tussen 10' en 20' op hulpdiensten wachten en 6,5% liggen verder dan 20' verwijderd van een hulpdienst.

RISICO'S

1. SEDERT 1980 ERVAREN RISICO'S

Het is opmerkelijk dat langzaam ontwikkelende risico's vaker voorkomen dan plotse risico's.

Uit de antwoorden blijkt dat vocht het grootste risico vormt: 62,2% (38,9% eenmaal en 23,3% meermaals) hadden te maken met insijpelend vocht en 49,3% (30,1% eenmaal en 19,2% meermaals) met opstijgend vocht. Ook zwammen zijn een vaak voorkomende oorzaak van schade: 34,2% (25,3% eenmaal en 8,9% meermaals), gevolgd door insecten 31,3% (20% eenmaal en 11,3% meermaals) en vogels 29,8% (16,6% eenmaal en 13,2% meermaals).

Pas op de zesde plaats komt orkaan- en stormschade, het grootste plotse risico, dat 22,8% (16,2% eenmaal en 6,6% meermaals) heeft getroffen. Met waterleidingbreuk kregen 21,3% (14,7% eenmaal en 6,6% meermaals) te kampen.

Het percentage van 17% (9,6% eenmaal en 7,4% meermaals) die leden onder overstroming ligt net hoger dan het laatste langzaam ontwikkelend risico, bezoedeling en ongezondheid, dat 14,3% (9,7% eenmaal en 4,6% meermaals) trof.

Van de overige plotse risico's werden 10,5% (7,1% eenmaal en 3,4% meermaals) door vandalisme en plundering getroffen en 10% (8,9% eenmaal en 1,1% meermaals) door aardbeving; kregen 9,8% (8,7% eenmaal en 1,1%) interne brand en 7,8% (6,3% eenmaal en 1,5% meermaals) externe brand te bestrijden.

In 5,3% van de gevallen deden zich instortingen voor en in 6,9% (4,2% eenmaal en 2,7% meermaals) een ramp in de omgeving.

4,1% leden schade door een ontploffing, veroorzaakt door gas of bom. En ten slotte verklaarden 1,5% slachtoffer geweest te zijn van gewapend conflict.

2. GEVREESDE RISICO'S

Opmerkelijk genoeg komen de gevreesde risico's niet in dezelfde volgorde voor als de ervaren risico's, met uitzondering van de eerste en de laatste.

Ook hier komt vocht op de eerste plaats (50,5%), gevolgd door interne brand (47,8%) en breuk van de waterleiding (37,5%).

Voor storm en orkaan zijn 33,6% beducht, voor externe brand 27,6%, voor overstroming

22,9% en voor vandalisme en plundering 22,3%.

Een ramp in de omgeving schrikt 15,6% af, aardbeving en rotsbreuk 14,3%, interne gasleidingbreuk 13%, instorting 12%, ongezondheid en verwaarlozing 11,6%.

Worden in minder gevallen gevreesd: lagedruk gas: 10%, hogedruk gas 7%, externe bomontploffing 5,6%, interne bomontploffing 5,3%.

En ten slotte lijkt gewapend conflict met 5% ook het minst geduchte gevaar.

BESLUIT

De enquête had tot doel een overzicht te bieden van de maatregelen en middelen van risicopreventie voor het erfgoed.

Een aantal cijfers spreekt voor zich, bij voorbeeld 55% van de deelnemers hebben geen veiligheidsverantwoordelijke, 65% beschikken over beperkte of geen detectiemiddelen, 64,5% ontbreekt het aan interventiemateriaal en 16% ontberen elke bewaking.

Een diepgaander studie van de resultaten moet toelaten om een verband te leggen tussen de beschikbare risicopreventie en het belang van de instelling (waarde van de collecties, afmetingen van het gebouw, openbare of privé eigenaar), om de werkelijke behoeften per geografische omschrijving te definiëren en om de noden in functie van de risico's uit te werken.

Voor de verdere analyse van de gegevens moeten heel duidelijke vraagstellingen geformuleerd worden..

BIJLAGE

1. IDENTIFICATIE

1.1 Bestemming	%	NL	FR
Musea	51,2	50	50
Geklasseerde monumenten	34,2	10	90

Archieven	10,3	90	10
Bibliotheken	4	90	10
Wetenschappelijke onderzoek	0,3	-	0,3

1.2 Eigenaar	%	NL	FR
Privé	46	-	-
Gemeenten	37	-	-
Gemeenschappen en Gewesten	6,5	4	8,5
Federale Staat	6	-	-
Provincies	4,5	-	-

2. BEVEILIGINGSVEREISTEN

2.1 Oppervlakte der gebouwen	%	NL	FR
500-5.000 m2	50,3	55,4	46,7
Moins de 500 m2	38,5	31,1	43,8
Plus de 5.000 m2	11,1	13,5	9,5

2.2. Waarde van de voorwerpen	%	NL	FR
Minder dan 10.000.000€	69,2	67,8	70,3
Van 10 tot 100.000.000€	23,4	22,9	23,9
Meer dan 100.000.000€	7,4	9,3	5,8

2.3. Onderzoek <i>in situ</i>	%	NL	FR
Geen onderzoek	58,3	47,7	70,2
Minder dan 5 personen	29,7	37,4	24,2
Meer dan 5 personen	12	20,9	5,6

2.4. Bezoekersaantal	%	NL	FR
Minder dan 10.000	65,8	59,7	70,6
Van 10 tot 100.000	28,3	31,9	25,5
Meer dan 100.000	5,9	8,4	3,9

3. BEVEILIGINGSGRAAD

3.1. Preventiegraad	%	NL	FR
Geen veiligheidsverantwoordelijke	55	43,8	63,1
Preventieadviseur	27	40,5	17,3
Partim veiligheidsverantwoordelijke	9,7	5,8	12,5
Voltijdse veiligheidschef	8,3	5,8	7,1

--	--	--	--

3.2. Compartimentering	%	NL	FR
Zonder compartimentering	34,7	28,7	39
Onafhankelijke gebouwen	22,8	23	22,7
Gecompartimenteerde gebouwen	22,4	18,9	25
Gedeeltelijke Compartimentering	20,1	29,5	13,4

3.3. Detectiemiddelen	%	NL	FR
Detectie ter plaatse	26,2	33,6	29
Zonder detectie	25,8	19,7	32
Detectie van op afstand	22,4	18,9	25
Beperkte detectie	20,1	29,5	13,4

3.4. Bewaking	%	NL	FR
Niet permanent	33,3	25,2	39,2
Personeel permanent ter plaatse	27,9	28,5	27,5
Permanente controle niet in situ	22,8	35	14
Zonder bewaking	16	11,4	19,3

3.5. Interne interventiemiddelen	%	NL	FR
Geen interventieploeg	69,1	63,1	73,4
Niet professionele interventieploeg	18,2	17,2	18,9
Professionnelle interventieploeg	8,2	13,9	4,1
Permanente door overheid gedetacheerde interventieploeg	4,5	5,7	3,6

3.6. Interventiemateriaal <i>in situ</i>	%	NL	FR
Rudimentair	43,7	46	42
Eerste interventiemateriaal	32,8	41,1	26,6
Zonder	20,8	10,5	28,4
Materiaal van overheidsploeg ter plaatse	2,7	2,4	3

3.7. Bereikbaarheid door hulpdiensten	%	NL	FR
Tussen 5 en 10'	41	45,1	38
Minder dan 5'	27,3	31,1	24,6
Tussen 10 en 20'	25,3	29,7	29,2
Meer dan 20'	6,5	4,1	8,2

RISICO'S

1. ERVAREN RISICO'S SINDS 1980

1.1. PLOTSE RISICO'S

	Een- maal(%)	Meer- maals (%)	Schade minder dan 1% van het erfgoed	Schade voor meer dan 1% van het erfgoed (%)
Orkaan, stormschade	16,2	6,6	5,5	1,8
Waarleidingbreuk	14,7	6,6	1,8	-
Aardbeving	8,9	1,1	1,5	1,5
Interne brand	8,7	1,1	0,4	0,4
Massaal vandalisme en plundering	7,1	3,4	1,9	1,5
Externe brand	6,3	1,5	0,7	-
Instorting overstroming	5,3	1	0,4	1,1
Ramp in de omgeving	6,6	7,4	4	2,2
Ontploffing (gas, bom)	4,2	2,7	0,4	0,8
Gewapend conflict	4,1		0,4	0,4
	1,5	-	-	-

1.2. LANGZAAM ONTWIKKELENDE RISICO'S

	Een- maal(%)	Meer- maals (%)	Schade minder dan 1% van het erfgoed	Schade voor meer dan 1% van het erfgoed (%)
Insijpelend vocht	38,9	23,3	12	9,1
Opstijgend vocht	30,1	12,9	8,3	7,5
Huiszwam en schimmels	25,3	8,9	5,2	5,9
Insekten, knaagdieren	20	11,3	4,9	2,6
Vogels, andere dieren	16,6	13,2	4,9	1,9
Luchtbezoedeling	9,7	4,6	1,9	1,9

2. GEVREESDE RISICO'S

	%		%
Vocht	50,5	Intern gas	13
I terne brand	47,8	Instorting	12
Waterleidingbreuk	37,5	Ongezondheid	11,6
Storm en orkaan	33,6	Lage druk gas	10
Externe brand	27,6	Hoge druk gas	7
Overstroming	22,9	Externe bom	5,6
Massaal vandalisme en plundering	22,3	Interne bom e	5,3
Ramp in omgeving	15,6	Gewapend conflict	5
Aardbeving en rotsbreuk	14,3		